

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Onvs Ecclesiae. In hoc libro ... admiranda quædam ac
planè obstupenda, de septem ec-
clesiæ statibus,
abusibus quoq[ue] grauissimis, & futuris eiusdem
calamitatibus ex sanctor[um] pro-
phetijs & ...**

Pürstinger, Berthold

Coloniæ, 1531

VD16 ZV 12498

De ecclesiae translatione ad gentes. Ca. 47

urn:nbn:de:hbz:466:1-29969

§.eo. §.3. &
 §.eo. §.21.
 §.c.38. in fi.
 §.c.12. i pr.

tium & decore virtutū. Et infra: Et eras nuda & cōfusione plena. Et expādi amictum meū super te, & operui ignominia tuā. Et ornata es auro & argento. Similam & mel & oleū comedisti, & decora, id est diues in temporalibus facta es vehementer nimis, & profecisti in regnū. s. seculare, quia perfecta eras in decore meo, scilicet etiā tēporali, quē posuerā super te. Hoc intelligi pōt de statu ecclesiæ tertio quādo ecclesia in tēporalibus abundare ccepit.

§.c.12. §.5. in fi.

XII § Postea propheta de moderno tēpore subiungit, & habens fidutiā in pulchritudine tua, utpote in temporalū abundantia & seculari potentia, fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti. Et tulisti vasa decoris tui de auro & argento meo quæ dedi tibi, & fornicata es in eis, & panem meū, similam oleum & mel posuisti in cōspectu eorum, scilicet alienādo bona ecclesiæ in prophanos vsus. Loquitur propheta similitudinariē de fornicatione, nam sicut mulier præbens venale quod natura nō decet esse venale, dicitur fornicari, sic notatur fornicator, q̄ prece, pretio, vel inordinato amore, vel p̄digalitate præbet venale quod gratis erat dandum, seu in piam causam expendēdū. Sequitur: Et post omnes abominationes & fornicationes tuas nō es recordata dieꝝ adolescentiæ tuæ (denotat ecclesiā primitiua) quādo eras nuda & cōfusione plena, s. gētibus stultitiæ, & Iudæis scādalo, cōsulcata in sanguine tuo, Et accidit post oēm malitiā tuā, vꝑ vꝑ tibi. Et fecisti tibi prostibulū in cūctis plateis, ad oēm caput viæ & dificasti signū prostitutionis tuæ, & abominabilē fecisti decorē tuū, multiplicasti fornicationē tuā ad irritandū me.

§.ca.19. §.5
 & §.c.60 §.9
 §.ca.27. §.1
 & §.c.58. §.5
 & §.c.66. §.12.

§.c.38. §.9.
 §.c.23. §.10
 §.c.28. §.11.
 & §.c.55. §.1
 §.eo. §.11 &
 §.c.63. §.5
 §.c.55. §.8.
 §.c.43. §.7.

XIII § Tunc sequitur punitio & grauis ruina, ideo subiūgit. Ecce ego extendā manū meā super te, & auferam iustificationem tuā, utpote tribunalū seculariū. Dabo te in animas odientiū te, quia effusus est æs tuū, & reuelata est ignominia tua super amatores tuos. Congregabo omnes amatores tuos & omnes quos dilexisti, cū vniuersis quos oderas, siquidem ecclesia nō habet infestiores q̄ clericorum filios & eos, quorum seniores ecclesiarum bonis sunt ditati. Sequitur: Et videbūt omnē turpitudinē tuam, & dabo te in manus eorū, & destruent lupanar tuū & demolientur prostibulū tuū, id est, locum in quo exercebatur symonia & lasciuia. Et denudabūt te vestimētis tuis, & auferent vasa decōris tui, id est, bona tēporalia, & lapidabūt te, & trucidabūt te. Et infra: Sodomā & Samariā. i. gētilitatem & synagogā, vicisti sceleribus tuis. Ergo & tu. s. ecclesia, porta cōfusione tuā & cōfundere & porta ignominia tuā, ait dñs deus: Possumus deniq; illius ecclesiasticæ & pronosticatæ ruinæ propinquitatē conijcere ex octo vel etiā pluribus signis, quæ annotat Gerson in oratiōe prædicta. In eadem autē ruina, quādo ecclesia sua dignitate & opulētia spoliatur, ipsa ecclesia aliorum trāsferetur, pro ut partim supra tactū est, partim ex sequētib; patebit.

Ezech. 16

1. Cor. 1

Ezech. 16

§.eod. §.7.
 & §.c.48. §.5
 §.c.26. §.12
 §.ca.43. §.6
 & §.c.47. §.3
 §.ca.31. §.9
 & §.c.58. in prin.
 §.ca.39. §.6
 & §.c.50 §.4
 §.c.34. §.5.
 & §.c.48 §.9
 §.eod. §.11.
 §.eo. §.9. &
 §.c.47. p to.

De ecclesiæ trāslatione ad gētes. Cap. XLVII.
 Votiens filij dei degenerāt, totiens locis mutatis alios deus sibi eligit. Hinc filij Israel propter sua peccata in Babyloniam transfecisti ac alias multotiens cum sui translatione & synagogæ transpositione, veluti præceptorum dei præuaricatores, frequenter plecti sunt. Ita deus suam ecclesiam, in synagoga figuratam, ob christianorū malitiā aliorum trāsferre cōsuevit. Christus em iussit discipulos fugere in aliā ciuitatē, quādo ex vna pellerētur. Sedes itaq; Petri primitus de Iudæa ad Antiochiā, deinde ab Antiochiā in ciuitate, domino iubēte, Romam trāsata est, forsitan causa vtilitatis. Similiter & aliæ sedes episcopales multotiē trāslatæ sunt atq; adhuc trāsferri possent. Nam episcopus a propria sede pulsus, aut necessitatē coactus, aut vtilitate loci vel populi, quādoq; ad aliā ecclesiā trāsferitur, siquidē cōmunis vtilitas priuato cōmodo est preferēda. Hinc dominus ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euāgelizare regnū dei, quia ideo missus sum.

§.c.49. §.15
 §.c.10. §.4
 & §.c.58. in prin.

I § Postquam vero Christiani in Asia & Aphrica deum irritauerunt, tunc ibidem ecclesia frequenter perpeffa est singularem stragem & postea transmutionem. Ob incolarum equidem facinora Aphricanas ecclesias Vādali deuastauerūt & Arrianam impietatem illic seminauerūt. Similiter Sarraceni & Mahometistæ

1. Para. 9
 §.eo. §.1. i ff.

Matt. 10

24. q. 1. rogamus. 7. q. 1. muratōis. & c. scias. Luc. 4. in fi.

§.c.43. §.10
 §.c.45. §.5

uerūt & Arrianam impietatem illic seminauerūt. Similiter Sarraceni & Mahometistæ

metistæ sua superstitione terram Asiæ, quæ tota prius crediderat, sed eius terrigenæ flagitijs se inuoluerant, ferme totam deluserunt atq; sedauerunt. Interim ecclesia dei Europa, præsertim ad occidentem, vbi tunc pro maiori parte idololatræ habitauerunt, est congregata & plurimū aucta opere & sermone nonnullos sanctorum viros, potissimū in Germania. Siquidē Rudbertus Iuuanensis episcopus eo tēpore Bauariā totūq; noricū vsq; ad Bannoniā inferiorē fide Christi illuminauit. Ipsi quoq; successores Vergilius & Arno terrā Carantanā tam Illyricam q̄ Theoconicā Christiana religione decorauerūt. Kilianus insuper & Burchardus populū Franciæ, Germaniæ, seu orientalis in fide orthodoxa instruxerunt. Alij deniq; ac alij in diuersis Alemanniæ terris ecclesiam ampliauerunt vsquadeo quod Alemanniā iam tota multis ecclesijs est referta, & sacra supellectili dotata. Pariter & Adalbertus episcopus & Stephanus rex Vngariam Pannoniamq; inferiorem necnon Stanislaus Sarmaciam regionem amplissimā in fide catholica imbuerūt, prout etiā pleriq; alij in cæteris locis & prouincijs Europæ occidentalis ecclesias erexerūt, ita eo in tempore Imperium Romanum cum tota ferme ecclesia ex Asia alijsve terris orientalibus in Europam, & ad plagam occidentalem translatum est, vbi iam omne vitiū ad præcipitiū deuenit, vt non solum mysteriū iniquitatis id est ficta pietas, sed manifesta malitia præualeat atq; regnet. Ideo deus suam ecclesiam cum Christianorum damno, visitabit & aliorum extra pristinum locum proculdubio transferet, quoniam ipsa ecclesia terrenis rebus onusta, mouebitur de loco suo, ad eam nāq; deus inquit: venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo. Sic olim Nabuchodonosor reliquias populi, quæ remanserant in Hierusalem, transtulit in Babylonem.

2. Theff. 52

Esa. 13

Apo. 2

Hiere. 39

Psal. 79

Esa. 5.

Esa. 1.

Esa. 3.

Psal. 79

Matth. 7

Hebræ. 6

Esa. 32

Hiere. 2.

Hiere. 8

Matth. 21

Hiere. 12

Hiere. 48

Ozee. 2.

Iohel. 1.

Deut. 32.

II § Dominus præterea transtulit de Aegypto vineā, per quam intelligit domus Israel, quæ est ecclesia, de qua Esaias præconizare videt, dicens: Derelinquet filia Syon vt vmbra culum in vinea, & sicut tuguriū in cucumerario, sic ciuitas quæ vastata. Et infra: Ruit Hierusalē, vos scilicet Christiani depastī estis vineā meā inquit dñs: Et infra: Expectaui vt vinea mea faceret vuas, sed fecit labruscas, vt faceret iudiciū, & ecce iniquitas. Et nunc ostendā vobis quid faciā vineæ meæ, id est ecclesiæ, quā plantauī super filiū hominis. Auferā sepē eius, & erit in direptionem, diruā maceriā eius, & erit in conculcationē, & ponā eā desertā, non putabit, & non fodiet, & ascendent super eam vepres & spinæ, quasi innuat, vineā sterilem per novos colonos esse plantandā. Ecce elegantē comparationē. Nam si deus suam vineam labruscis fenticosisq; virgultis palmites suffocātibus obseptam, ad naturam fructiferam reducere velit, quis aptior modus id agendi quā inutile s stirpes vineā sterilizantes, radicibus euellere, ne falcibus solummodo amputatæ repulibus inferere. Neq; em̄ de spinis vuar, neq; de tribulis ficus colligunt. Quamobrē terra, proferēs spinas & tribulos, reproba est, & maledictio proxima. Sequitur in propheta: Post dies & annos, vos. f. Christiani conturbemini confidētes: cōsummata est enim æstas, collectio vltra non veniet, plangite super vinea fertili, domus dimissa est, multitudo vrbis relicta est &c.

III § Itidem dominus in Hieremia promit: Ego plantauī in te vineā electam: quomodo ergo cōuersa es mihi in prauū vinea aliena? Et infra: Non est vua in vitibus & non sunt ficus in ficulnea: ideo dominus deus noster filere nos fecit, & finita est vindemia: sic Christus arefecit ficulneā, in qua nihil nisi tm̄ folia inuenit. Rursus in Hieremia dominus: Pastores multi demoliti sunt vineā meā: conculcauerunt partem meam: dederunt portionem meā desiderabilem in desertū solitudinis: posuerunt eam in dissipationē. Et infra: Iazer, id est, auxiliator planxit, dicens: Plorabo tibi vinea sabama, id est, sinistra: propagines tuæ transierūt mare, vsq; ad mare Iazer, id est, adiutoriū peruenerūt. Vterius de ecclesia moderna in Ozea dñs: Nunc reuelabo (inquit) stultitiā eius, & cessare faciā omne gaudiū eius, & solennitatem eius, & corrumpam vineā eius. Quia confusi sunt agricolæ, vnde & vinea est confusa, quoniam de vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ vua eorum, vua fellis & botrus amarissimus.

Quaob

§. c. 44. §. 3
& J. c. 55. §. 6
§. ca. 46. in princ.

§. c. 44. §. 6
& J. c. 62 §. 15
J. c. 61. §. 3

§. c. 29. §. 5.
§. c. 46 §. 10
§. c. 30. §. 8.
§. eo. in pri.
& J. ca. 48.
in prin.

§. c. 43. §. 10
& §. c. 11. in princ.

§. c. 6. §. 5

§. c. 46. §. 6.
& J. c. 50 §. 7

§. c. 39. §. 1

J. eo. §. 3.

§. c. 43. §. 2.

§. eo. §. 2

§. c. 14. §. 15.
& J. c. 49 §. 6

§. c. 46. §. 13

III § Quamobrem dominus vineæ, qui est Christus Iesus, venit & per
 det colonos. i. ecclesiasticos, & dabit vineam alijs, quoniam coram eodem domi-
 no Iudæi rati sunt, inquiringes: Dñs vineæ malos male perdet, & vineam suam lo-
 cabit alijs agricolis, qui reddat ei fructum temporibus suis. Mittet namq; angelus
 falcē suā acutā in terrā Christianorū & vindemiabit vineā terræ, & mittet in la-
 cū iræ dei magnū, Tunc em ecclesia quasi vaga & instabilis per orbem discurret,
 quasiq; peregrina aut hospes in mūdo, de vno loco ad aliū migrare cogetur.

V § Vnde ecclesia in Esaia lamentabiliter conquæritur: Ego sterilis & nō
 pariens, transmigrata & captiua. Ego destituta & sola. Tunc ad eam dominus
 Ecce leuabo ad gentes manū meam, & ad populos exaltabo signū meum, & offe-
 rent filios suos, & erunt reges. s. gentium nutritij tui, vultu in terra demisso ad-
 rabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent, & scies quia ego dñs. Qui vlteri-
 us in Esdra inquit: Transferam me ad alias gentes, & dabo eis nomen meū vt cu-
 stodiant legitima mea, quoniam me dereliquistis, & ego vos derelinquam, tradā
 domus. i. ecclesias vestras populo venienti, qui me non audientes credunt, qui-
 bus signa non ostendi, facient quæ præcepi. Vide populum venientem ab orien-
 te, quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, & Iacob. Quandoquidem per vineam
 stulti populi Christiani transfui, & ecce totam repleuerant vrtice, & operuerunt
 superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Ideo inimici vineam
 eius, quem vi opprefferunt, vindemiant.

VI § Ad hoc facit quod Methodius de Turcis præ dixit, futuri sunt filij
 Ismael, vt exeant de locis. s. desertis, & deuastent terram & obtineant orbem &
 regiones in introitu pacis. Quemadmodum post obitū Gotofredi exierūt Tur-
 cæ, exeuntq; quotidie, deuastātes terram in introitu pacis, quasi dicat, nullis prin-
 cipibus seu potentatibus Christianorū resistentibus, sicut olim fecerunt Carolus
 magnus, Ottones Cæsares, & nonnulli alij boni principes, Quippe hodiernis tē-
 poribus, diabolo instigāte, per intestina bella, regibus ac principibus imperij Ro-
 mani & cōmunitatibus Christianis inter se dissidētibus, nobilibusq; insultātibus,
 tanta Christianorū multitudo gladio perit, vt ecclesia & Romanū imperiū debi-
 litetur, ac intantū vt diabolus modo dissoluat manus viroꝝ bellātū, vt facile spā-
 ratū sit iter & ingressus regibus ab ortu solis & potētatibus æthnicis cōtra eccle-
 siam Romanā & latinā bellaturis. Et sic non erunt qui aduersus inuasores exeant
 ad resistēdū, iuxta illud Apocalypsis: Et sextus angelus effudit phialam suā in flu-
 men magnū Euphraten. i. in Christianitatē, & siccauit aquā eius vt præparet
 viā regibus ad ortū solis. Ecce hæc prophetia demonstrat, in sexto statū iā currē-
 te, ecclesiā occidentālē impugnandā esse ab orientalibus, vtpote à Turcis.

VII § De eiusce inuasiōe, & ecclesiæ ac Romani imperij euersione, seu
 translatione in veteri prophetia dicitur: Ecce oculi domini super regnū peccās,
 & deus conteret illud à facie terræ. Ad præmissa deseruit dictū Esdræ: Ecce sicut
 leo concitatus de sylua rugiens, vtpote tyrannus supranotatus, emittebat vocē
 hominis ad aquilā. i. ad ecclesiā & regnū Romanū, dicēs: Audi tu & loquar ad te,
 & dicit altissimus tibi, nōne tu es q̄ superasti de quator animalibus. i. monarchijs,
 de quibus proxime, vel de regno Græcorū in quatuor regna diuisa, q̄ feceram re-
 gnare in seculo meo. Et iudicasti terrā non cū veritate: tribulasti em mansuetos,
 laxasti quiescentes, dilexisti mēdaces, & destruxisti habitationes eoꝝ qui fructifē-
 cabāt, & humiliasti muros eoꝝ q̄ tibi nō nocuerūt. Et ascendit cōtumelia tua ad
 altissimū & superbia tua ad fortē. s. deū, & respexit altissimus superbiā tuā, & ecce
 finita sunt, & scelera eius cōpleta sunt, propterea nō apparet tu aquila. Ecce Ro-
 mani imperij interitū. Idē dicit de cōpletionē tēporē, vt inferius habebitur.

VIII § Sequitur in Esdra: Et erat regnum eorum exile & tumultu plēnū,
 & ecce ipsa non apparebat, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expauesce-
 bat terra valde. Aquila est regnū qd visum est Danieli, sed nō est illi interpretatū.
 Et ecce dies veniūt, & exurget. s. Romanorū regnū sup terrā, & erit timor acrior
 omniū regnoꝝ. s. Assyriorū, Mædoꝝ, & Græcorū quæ fuerunt ante eū. Regna-
 bunt aut in ea reges duodecim, forte cōputando à Iulio & Octauiō ac à Nerone
 primo

nostri correptionem conuertere dignetur, facta impræsentiarum mentione de quatuor regnis & monarchijs mundi, congruum est vt de eisdem regnis & eorū circumstantijs aliquid exponamus.

De regnis & monarchijs huius seculi. Cap. XLVIII.

§.c.44. §.1. in fine.

§.c.47. §.7

§.c.69. §.10
 §.c.32. §.11
 §.ca.49. §.20

§.c.47. §.8

§.c.46. §.9
 §.ca.61. §.4
 §.ca.50. §.3

§.c.2. §.3

§.ca.52. §.2 in fine

§.c.49. §.11

§.c.26. i. pr.
 §.c.45. i. pr.

§.c. in pri.

DAniel ait: Deus mutat tempora & ætates, transfert regna atq; constituit. Distinxit quoq; quatuor regna, quæ ab initio mundi hæcenus in gubernatiõe fuerunt. Post diluuium quippe Babylon fuit principiũ regni Nemroth in terra potentis. Daniel vero ponit, primum regnum aureum in Assyria vel Niniue fuisse per Ninum filium Beli inceptum, & durasse vsq; ad Sardanapalum, quem Cyrus seu Darius rex Persarum vicit, constituitq; secundum in Media regnum argenteum. Quandoquidem dixerat rex Persarũ, Omnia regna terræ dedit mihi dominus deus cœli. Deinde Alexander magnus percussit Dariũ regem Persarum & Mædorum, & obtinuit omnium imperium. Tunc incepit æreum regnum, videlicet Græcorum, quod postea in quatuor regna diuisum est. Super quod tandem venerũt Trieres & Romani, per quos constitutum est ferreum regnum. f. Romanorum, in Esdra significatũ per aquilã, vt iam dictum est. Excelsus em̄ deus dominatur super regnũ hominum, & cuiuscunq; voluerit, dat illud. Iuxta voluntatẽ etenim suam facit, tam in virtutibus cœli, q̄ in habitatoribus terræ, & non est qui resistat manui eius.

I § Illa quatuor orbis regna, sunt quatuor magnæ bestię, quas Daniel describit inter alia, dicens: Regnũ quartũ, vtpote Romanorũ, erit terribile & in terra maius omnibus regnis, & deuorabit vniuersam terrã & conculcabit & cõminuet eam. Nam Romanũ regnũ est maius dignitate, & sub eo Christiana religio per vniuersum mundũ cõminuit terrã. i. terras delicias. Post illud Romanorũ regnũ regnabit magnus Antichristus vsq; ad tẽpus & tẽpora & dimidiũ tẽporis, vt patet in Daniele, & plenius infra tradet. Eadẽ deniq; quatuor regna significantur per quatuor cornua à Zacharia visa, quæ ventilauerũt synagogã. Et secundũ vnũ intellectũ intelliguntur per quatuor animalia ab Ezechiele visa.

II § Methodius in super in suis reuelationibus de illis quatuor regnis refert, quomodo Ionitus quartus filius Noe primus inuentor astronomiæ, docuit Nemroth nepotem Cham ex Chus, in quibus influentijs astroꝝ deberet incipere regnare sup terrã, & adificata est Babylonia magna, in qua regnavit Nemroth. Per hoc dictũ Methodius non affirmat astrologiæ dogma, sed potius innuit, Ionitum ex arte astronomiæ finxisse astrologicã superstitionem, quã Nemroth docuit, ideo subiungit: Post hoc didicerunt omnes gentes constituere sibi regnũ, & pugnaverunt ad inuicem regna. Vterius Methodius ponit primũ flagellum synagogæ à rege Assyriorũ inscriptũ, dicens: Nemroth. i. Pharaõ, deuicit Aegyptũ, vbi filij Sem. i. Iudæi, fuerunt captiui. Deinde Methodius memoratur secũdi flagelli synagogæ, vbi ait: Nemroth gigas primus fundator Babyloniæ, Assyriorũ & Chaldæorũ metropolis, primũ super terram regnũ Babyloniæ super omnia regna gentiũ obtinuit primatũ, vsq; ad Nabuchodonosor, qui captiuauit Iudæos. Illud regnũ tẽpore sui filij Balthasaris cessauit, & per Dariũ filiũ Assueri Mædia ad Mædos & Persas & Aethiopes translaturũ est. Cuius successor Choris Persarũ & Cyrus & Spartacus, nuncupatur, filios Israel Babyloniæ captiuos liberauit, Deinde Alexander magnus filius Philippi regis Macedonũ siue Græcorũ occidit Dariũ vltimũ regem Persarũ. Tandẽ quartũ regnũ. f. Romanorũ inceptum à Romulo vel conuenientius ab Octauio Augusto, dicitur Christianorũ. Nam dignitas huius imperij obtinet venerationẽ, pollẽs per Iesum Christũ qui pepedit in cruce, sub qua orbis terrarũ munitur, ac fines mundi secundũ latitudinẽ, longitudinẽ, altitudinẽ, & profundũ cõseruant. Huc vsq; Methodius.

III § Illa præterea quatuor capita. i. principatus mundi & potestates tenebrarum sunt ex septem capitibus draconis vel bestię, quam Iohannes vidit de mari ascendentem, & habetẽm capita septem, & super eadem capita vidit nomina blasphemiarũ, quia singula sequuta sunt diabolu, deũ spernentia. Primũ caput fuit Cain, qui ecclesiam malignantium incepit, eĩq; præfuit, & adificauit primã ciuitatẽ

Danie. 2

Gene. 10

1. Esdr. 1.

1. Mach. 1.

§.c.47. §.7

Danie. 11.

4. Esdr. 11.

Danie. 4

Danie. 7

Zach. 1.

Ezech. 1.

Methodius.

Gene. 10

4. Re. 24. 25

4. Re. 24. 25

Danie. 5

1. Esdr. 1.

1. Mach. 1.

Ephe. 3

Luc. 22

Apo. 13

Gene. 4.

Psal. 25